

NARCIZAM u top managementu

„75% izvršnih direktora misli da spada u grupu 25% najboljih menagera“, ovaj citat profesora Manfreda Kets de Vriesa (Insead, Francuska), stručnjaka za disfunkcionalno ponašanje u top managementu, temelji se na njegovom iskustvu u obučavanju izvršnih direktora.

John Lodder
M.A., MSc

Jedno od najčešćih ponašanja u tom pogledu je narcizam. To, samo po sebi, nije nešto novo, ali nedavno istraživanje (Rijsenbilt, 2011.) daje čvrste dokaze o negativnim učincima narcizma u top managementu, na tvrtku.

Što je narcizam?

Riječ potiče od lijepog, ponsnog i bezosjećajnog Grka Narcisa koji je odbio ljubav nimfe. Boginja ljubavi Afroditka kaznila je Narcisa samoljubljem. Narcis se tada zaljubio u svoj odraz u vodi, ne znajući da je to njegov vlastiti odraz. U želji da dotakne lijepi odraz, naginjao se sve više i više, sve dok se nije utopio u vlastitom liku. Danas u psihologiji narcizam označava crtu ličnosti – samoljublje – koja uključuje niz karakternih crta kao što su taština, oholost, sebičnost, samopoštovanje, samopouzdanje, egoizam, dominantnost, ambicija i nedostatak empatije (DSM-IV – Dijagnostički i statistički priručnik za duševne bolesti). Narcisoidni pojedinci obično nemaju samopoštovanja i samopouzdanja, pa pokušavaju nadoknaditi te nedostatke prikazujući se važnijima od drugih i stalno traže potvrđivanje. To se zove narcisoidni paradoks. Kako bi se zaštitili od kritika drugih, narcisoidne osobe su sklone ignorirati osjećaje, riječi i ponašanje drugih i na taj način njeguju svoj vlastiti, nerazvijeni osjećaj empatije.

Utjecaj narcisoidnih izvršnih direktora

Izvršni direktori s prosječnom razinom narcizma vrlo su učinkoviti zbog svog sigurnog samopouzdanja; to čvrsto samopouzdanje osigurava prava i dobrobit drugih. Ti izvršni direktori su veliki vizionari s karizmom, koji mogu nadahnuti veliki broj sljedbenika. Oni nisu opsjednuti moći; oni koriste formalnu moć svojeg položaja na prikladan način, stvaraju pozitivnu kulturu te produktivnu i motiviranu radnu snagu.

Izvršni direktori s visokom razinom narcizma mogu biti disfunkcionalni, opsjednuti moći, bez poštovanja tuđih prava i dobrobiti, mogu biti arogantni, sumnjičavi, pa čak i paranoični. Tretiraju ljudska bića kao predmete i potpuno su egocentrični, što je najvažniji pokazatelj manjkavog rukovođenja. Iskorištavaju formalnu moć na mnogo načina, stvaraju negativnu kulturu u tvrtki te neproduktivnu, nemotiviranu radnu snagu. Ti izvršni direktori imaju negativan utjecaj na rezultate tvrtke, a povrat od uložene imovine je u prosjeku niži za 11%.

U praksi, izvršni direktor s visokom razinom narcizma, okružuje se s podređenima koji se slažu sa svime što on kaže, napravi i želi, i ti sljedbenici – takozvani „da, šefe“ ili sluge – stalno hvale i potvrđuju visoku kvalitetu rezultata tog narcisoidnog izvršnog direktora. To ima paralizirajući učinak na tvrtku.

Mala grupa na čelu je kao toranj bjelokosni, pitanja ili nove ideje koje dolaze izvana se ne toleriraju, razgovor nije moguć. Djelatnici sjede i čekaju naredbe odozgo kako bi ih izvršili bez pitanja, pa čak i ako ne razumiju što bi trebali napraviti. Čine ono što misle da bi trebali napraviti, a ako pogriješe, dobit će itekako negativnu kritiku.

Kako prepoznati narcizam?

Kombinacija četiriju elemenata po kojoj prepoznamo narcizam je:

